

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 19. februarja 1873.

O b s e g: Nekaj zastran novih čbelnih panjev. — Roparsko gospodarstvo v gozdih. — Čbelarji! sezimo po novih panjovih! — Prodaja celičnega svilodnega semena. — Obravnava kmetijskih šol v deželnem zboru lanskem. (Konec.) — Odprto pismo gosp. prof. L. Gariboldi-ju. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Nekaj zastran novih čbelnih panjev.

Preteklo jesen sem v „Novicah“ povedal, kako in kaj sem skušal s panji, ktere sem prejel od c. k. kmetijske družbe, in s takimi, ki sem jih po njih naredil. Mislil sem, da se bo še kdo drugi oglasil in povedal svoje skušnje ali saj mnenje svoje o novih panjih razodel, pa do zdaj še nisem bral družega ko kratek dopis iz Sodražice, kateri razodeva, da so dopisniku panji taki po volji. Med tem časom sem popraševal tovarše, ki se s čbelorejo pečajo, in so od c. kr. kmetijske družbe po dva panja prejeli, kaj so skušali in kateri panj je temu ali onemu bolj po volji. Zvedel sem tako, da se mislijo za naprej samo s takimi panji oskrbeti, bodi si že s Sumparjevimi ali Porentovimi. Nekteri se bolj vnemajo za prve, nekteri za druge, vendar do zdaj sem jih več dobil, ki bodo posnemali Porentovega. Pravo vrednost novih panjev, kakor tudi prednosti tega ali unega pokaže skušnja iz praktične rabe, gotovo že letos. Meni so se priljubili gosp. Porentovi panji, pa ne zametujem tudi gosp. Sumparjevih, kakor sem že lani sporočal; za naprej se mislim le prvih držati za trdno, poskušati pa tudi druge.

Gosp. fajmošter Porenta bi gotovo jako vstregel čbelarjem, katerim je mar za napredek, ko bi svoje 15letne skušnje s po njem najdenimi panji, po „Novicah“ razglasil. Panje imamo za izgled, al treba nam je tudi poduka, kako ž njimi vspešno ravnati. To nas pa more le oni podučiti, ki ima skušenj dovolj, in ta je gotovo gosp. Porenta. To pa ni le moja želja, ravno to sem čul tudi izreči od družih tovarišev in že naprej rečem, da bomo gosp. fajmoštru vsi hvaležni, če nas vsliši. *)

Panje narejene, le z malo izjemo znotraj, po gosp. Porentovem načinu, sem videl leta 1870. v Krotenhofu poleg Gradca, na posestvi štajarske kmetijske družbe. Ti panji imeli so ravno take letvice (satnike), kakor Porentovi, le da so prvi štirje satniki, od spredej v panji, imeli pri strani ob stranicah panja viseče letvice ali dilce, ki pa niso popolnoma do tal segale; bile so take []. Gospod K. Kiegerl, ki nam je razlagal in kazal te panje, jih je jako hvalil, rekši, da so taki stolčikom podobni satniki zato prav pripravi, ker matica, ki, če jajčic ne leže, se rada odsprede v panji drži,

torej po potrebi lahko vjame. Tu ni potreba satov še le pri strani odrezovati; ker prilepljeni na dilce, ki se satnika držé, se dadó sati povoljno iz panja pobrati; tudi se ni bati, da bi se o hudi vročini poleti težek sad odtrgal, kar se pri satnikih brez stranskih dilc, lahko zgodi. Vse to nam je gosp. Kiegerl djansko pokazal. Jez zavoljo tega tudi nekoliko satnikov, 5 do 6, tako naredim, in dobro mi služijo. Imenovani panji pa so bili bolj kratki ko naši navadni in viši nekoliko, drugače pa so imeli tudi stranice in pokrov; to vse je bilo iz slame vezano, kaj lično in praktično bilo je vse. Za prodaj so taki panji — se ve da — predragi — al za domačo rabo so vse hvale vredni; posebno morajo biti topli po zimi, ker so slamnati.

Videl sem tudi pri tisti priliki stroj (mašino) za izpraznenje satovja, ako ima to celo ostati. Vreteno se je vrtelo vodoravno, in bilo je pripravljeno za kratke satnike. Tudi ta stroj so jako hvalili, in želeti bi bilo, če je res tako hvale vreden, kar se je c. k. kmetijska družba v Ljubljani gotovo letos prepričala, da bi se čbelarjem pomagalo napraviti si take stroje. *)

V Ložkem potoku 15. svečana.

L. Abram.

Roparsko gospodarstvo v gozdih.

Spisal Fr. Šolmajer.

Največ je taci gospodarjev, ki gozde v eno mer klestijo in strižejo, mislé si, da natora ni za drugo, kakor za to, da jo vživamo in svojevoljno ž njo ravnamo. „Daj, daj!“ — to je geslo roparskega gospodarstva. „Povračuj, povračuj jej tudi!“ — na to malokdo misli.

To, kar sem tû omenil, veljá, se ve da, le o našem listnatem in še posebno šilovnatem gozdnem drevju. Vsaki izmed naših bralcev vé gotovo iz lastne skušnje, kako žalostno podobo nam dajejo taki gozdi, koder se listnato drevje klesti in obrezuje za živinsko klajo, šilovina pa za nastiljo. Žalibog, da vidimo le prevečkrat na skalovitih, nerodovitnih, posebno proti vzhodu ležečih krajih, koder je navada, da se godno drevje prav pridno klesti in obrezuje, cele gozde v najžalostnejem in poginu se čedalje bolj bližajočem stanu. Da se taki gozdi ne dadó lahko prenoviti, tega mi menda ni treba omenjati, ker je stvar očividna in vsakemu dovolj jasna.

Tej neugodnosti pa je bolj ali manj podvrženo vi-

*) Veseli nas, da Vam, ki ste tako hvalevredno zavzeti za napredek vsega kmetijstva, moremo povedati, da gosp. fajmošter Porenta pripravlja od Vas zaželeni poduk. Vred.

*) Družba kmetijska bi Vam menda rada posodila ta stroj za poskušnjo ob svojem času. Vred.

soko gorovje, gorska slemena in grebeni, ki se svojim golim rebrovjem, kakor strahovi z visočine na nas prežijo.

Kar se tiče klestenja gozdnega lesovja, znajdeni so v tem delu posebno Štajarci, Korošci, Salcburšci in Tirolci, pa tudi na našo deželo Kranjsko se ne morejo obračati besede, ki pravijo: „Prvotna moč narave dela in tvori neprestano za naše koristne naméne, ako le človek njeno moč na pravi pot zavračati vé in ne greši zoper naravine postave“.

Toda če primerjamo naravo gozdnega lesovja z velikanskimi zahtevami, ki je stavijo gorski prebivalci, posebno do šilovine, pokažejo se nam očitno žalostni nasledki gozdnega pokončevanja z vsemi svojimi škodljivimi vplivi, ki je imajo do gozdnega lesovja.

Pri nas namreč se gleda le na to, da bi gozdi iz svoje lastne moči in brez človeške pripomoči donášali prav obilno dobrega in vporabnega lesovja, to pa še v najkrajšem času in celó na takih prostorih, ki že po naravnej legi enakim zahtevam gozdnih gospodarjev vstrezati ne morejo. Pa ravno na takih prostorih bi se moralo še najbolj skrbeti, da se gozdi ne pokončujejo, marveč ohranijo. Gozdi naj bi sebi samim delali rodovitno prst, ki je potrebna, da se mlado drevje v rasti pospešuje in nov zarod zagotovi. Toda gorski prebivalci tega ne spoznajo, marveč gledajo le na postranske, večidel malovredne vžitke; iz tega sledi, da jim gozdno drevje le v nabiro nastilje služi.

Radi pripoznamo, da večina naših gorjanov nima primerne prostora za njive in travnike, in če bi ga tudi imela, pomanjkuje jim dosihmal še zmirom potrebne znanja o gozdnem in kmetijskem gospodarstvu, tako pa so prisiljeni živino po ložejem potu in na škodo gozdnega gospodarstva oskrbovati.

Zemlja, ako jej niso primešane rastlinske in živalske snovi, je nerodovitna. Kolikor več segnjilih ali sprhnelih taci delov zemlja v sebi ima, toliko rodovitneja je, in to je poljedelcu in gozdorejcu vedeti treba. Koderkoli je zemlja redilnih tvarin tako izpita, da drevje zaradi pomanjkanja potrebnega živeža na njej rasti ne more, tam si tudi nobenih gozdov in gozdnega gospodarstva misliti ne moremo; ravno tako tudi kmetovalec od svojega polja nobenih pridelkov upati ne more, ako nima pripomočkov, s katerimi se izpitej zemlji njena rodovitna moč zopet povrača. In če kmetovalec te pripomočke iz svojega gozda zajema, potem si mora kar najbolj more prizadevati, da mu ta tolikanj potrebni vir, iz kterega dohaja plodnost na njegova zemljišča, ne usahne, marveč da si ga ohrani in vzdrži; on mora skrbeti, da mu iz gozdov nastila v toliko večej meri dohaja, kolikor več ga za obdelovanje svojih zemljišč potrebuje.

Poljedelci, ki rabijo nastilo, očitajo večkrat gozdorejcem, da so preveč enostranski in prenapeti, kar se tiče vporabe nastila, in da poljedelskih razmer in potrebščin ne poznajo.

Ako bi to očitanje bilo le količkaj opravičeno, morali bi potem gozdi na Kranjskem, kjer listja grabiti nihče ne ovira in je tudi sploh v navadi, v boljem stanu biti, nego pa so. Toda žalibog! na svojem popotovanju po Kranjskem imel sem večkrat priliko opazovati, kako se rodovitna apnena tla naših gozdov s prepogostim in preobilnim grabljenjem listja prav na široko v popolnoma nerodovitno prst prevračajo, tako, da na takih prostorih družega ni videti, kakor k večjemu še kako pritlikavo in krevljasto grmovje. Kras na Notranjskem je svojo nalogo že izvršil in tam, koder se še v najlepšem razcvetju nahaja (tu mislim občine Št. Ambrož, Brezovi dol, Zvirče, Hinje, Podtabor, Potiskavec in deloma tudi Kompale, Zdenskovas in Cesto) se lesoreja čedalje bolj in hitreje bliža poginu.

Da bi kmetovalec ne smel listja iz gozdov jemati, tega mu nihče ne brani, a toliko naj gleda in pazi, da ga jemlje v pravej meri in s posebnim ozirom na to, kakošna je zemlja in lega, kakošen les in oskrbovanje dotičnega gozda, v katerem listje za nastilo nabira. Naša gozdna postava je za to stvar tudi nekoliko poskrbela. Toda kaj pomaga še tako dobra gozdna postava, ako jo pa gozdni posestniki ne spolnujejo.

Kmetijstvo in gozdarstvo se pa v nobeni deželi še ni povzdignilo s samimi naredbami in postavami, marveč le z ljudsko omiko, bodi-si že na eno ali drugo stran; s to se je pa pri nas na Kranjskem komaj pričelo. (Kon. prih.)

Čbelarji! sezimo po novih panjovih!

Množimo čbelorejo na vse strani v našej, za njo jako ugodni mili slovenski deželi. Poprimimo in ravnajmo se po naukih naših skušenih čbelorejcev, kateri si veliko prizadevajo, da bi tudi nas druge izbistrili po svojih knjigah, kako da se imamo obnašati pri čbelah. Da pa ti blagi možje ne mlatijo prazne slame v svojih spisih. Vam hočem iz svoje skušnje nekoliko priobčiti.

Prebravši za nas čbelarje hvalevredno knjigo „Čbelarstvo“, ktero je predlanskim družba sv. Mohora izdala, se podam pręc na delo in naredim 10 panjev po načrtu Sumperjevem, kajti mislil sem si: skušnja učí.

Pa kaj mislite, dragi čbelarji, ali sem jo zadel? Da, da, prav dobro so se mi obnesle. — Ugrebel sem v tak panj nekega zgodnjega prveca (prvi roj), ki je potem še dvakrat rojil. Čbele moje so vedno in močno letele na pašo, obetaje mi, da me hočejo za moj mali trud obdarovati s sladkim medom. In res, ko se je približal jesenski čas — čas trganja — hotel sem se prec prepričati njih teže. Prvi roj je imel 44 funtov blagá, druga dva pa skupaj 47 funtov. Če vzamemo 1 funt tacega blaga po 20 soldov (cent 20 gold.), so mi toraj prinesli vsi trije 18 gold. 20 kr. Mar ni to lep denar! Pa tudi drugi so bili skoraj vsi polni, za lege so imeli prav malo.

Iz tega lahko previdite, dragi mi prijatelji, koliko boljši so panjovi po načrtu Sumperjevem — in gotovo tudi od drugih čbelarjev močno hvaljeni Porentovi — od naših starih. Napolnimo toraj naše čbelnjake s takimi panjovi! J. P. pri Kranji.

Prodaja celičnega svilodnega semena.

„Gosp. List“ goriški naznanja sledeči oklic družbe kmetijske v Gorici:

Da ustrezamo onim, ki še niso preskrbljeni s svilodnim semenom, da dobijo zdravo svilodno seme, ktero je pripravljeno po najzanesljivejših strokovnjakih in po pravilnih načinih prakse in znanosti, naznanjamo jim, da se unča semena zelenega japonskega plemena dobí po 7 gold., rumenega francoskega pa po 8 gold. Za pošiljatev se prišteje znesek s 50 kr. To seme je še na žakličih, na koje je bilo od metuljk položeno; vsakter se tedaj lahko prepriča o množini jajčic, položenih, da more po tem soditi vrednost blaga.

Obraznava kmetijskih šol na Kranjskem v deželnem zboru lanskem.

Razprava o kmetijski šoli na Dolenskem.

(Konec.)

Z ozirom na te velike stroške in premislivši, ako bi se na priliko za posestvo Bršlinsko dajalo po

Roparsko gospodarstvo v gozdih.

Spisal Fr. Šolmajer.

(Konec.)

Po Liebigovih opazkah je vporaba nastilje in lesá enako škodljiva ali kvarna, ker se s tem zemlji preveč pepéla odtegne, to pa naredí, da zemlja zmirom bolj pusta in nerodovita postaja. To se vé, da je treba ta Liebigov nauk z razumnostjo presoditi in sicer tako-le: Sprstenina (humus), ki se dela na površji zemlje, se dá v gozdih, če tudi se zemlji njeni obstojni deli po dežji ne dopeljujejo, tudi po koreninah pomnožiti. Drevesne korenine, ki segajo prav globoko v zemljo in delajo, da kamenje okrog njih razpada in se drobí, vlečejo živilne snovi iz zemlje bolj proti površji. Pa tudi na niže ležeče bolj nagnjene prostore, ki so z godnim drevjem še najbolj obsajeni, dohaja iz više ležečih predelkov mnogo v vlažni zemlji razkrojenega pepéla. To vse pa naredí, da se množí gozdno drevje, z drevjem vred pa tudi nastilja. In ker gozdi po tem takem čedalje bolj gosti postajajo, prevleče v šilovnatih gozdih zemljino površje na vse strani mah.

Iz tega pa sledí, da se še celó popolnoma slaba zemlja svižnica v najkrajem času zboljša, kakor se gozdno drevje po njej zaredí.

Tako si so na pr. zemljiški posestniki v Šteinfeldu poleg Wiener-Neustadta pred več leti slabo peščeno zemljo ravno s tem pripomočkom zboljšali, jo potem s črnim borom nasadili in mnogo lepega lesá in nastilje pridobili. Ravno tako so tudi na otoku Csepel blizu Pešta pred kakimi 40—50 leti pusto, nerodovitno zemljo zboljšali s tem, da so to svižnato in po več milj dolgo ravan nasadili s primernim gozdnim drevjem. Po več krajih Nemško-banaškega polka nahaja se enako hvale vredno obdelovanje.

To se vé, da, kolikor več so razvezljive kremenice, ki tudi kisline raztopljene soli pobira, v zemlji nahaja, toliko bolj in hitreje se zemlji tudi njeni pepelnati deli povračujejo, ki so se jej s pobiranjem nastilje in sè vporabo lesá vzeli. Zarad tega se pa tudi nasledki vporabljevanja nastilje toliko teže odvrnejo, kolikor manj vlage iz podzemljišča na površje dohaja in kolikor bolj suho je podnebje. To pa zatega del, ker je sprstenina (humus), ki se nareja iz segnjilega in strohnela drevesnega listja, v tem slučaju na površji zemlje neobhodno potrebna, da pobira ozračne padavine in vodene soparje, da zgostuje iz zemlje puhtečo gorkoto in jo preminja v kapljivo tekočo vlago, da razkrojuje redilne snovi, kakor tudi za to, da pospešuje gñjjenje in prhnenje, v zemlji se nahajajočega različnega drobovja. Pa to še ni vse; marveč sprstenina, ko razpade v ogljeno kislino, amonijak in pepél, služi tudi rastlinam v živež, nabira redilne soli iz zemlje, in kedar je zemlja sè sprstenino na debelo pokrita, zavarovane so mlade lesne rastline pred vročino in mrazom.

Ako vse to na tanko prevdarimo, gotovo bi bilo silno potreba, da naši gozdni gospodarji nabiranje nastilje v njene naravne meje zavrnejo, da se je vpridhodnje zadosti in brez kake škode dobivati more.

Konečno naj še omenim, kako se naj posestnik pri nabiranju nastilje ravná.

Po mojih djanskih skušnjah potrebuje se vsako leto in sicer za vsako glavo goveje živine 1 kub. seženj prav dobro izsekljanega smrečja; k temu se pa mora vzeti 36 dreves, katero vsako je najmanj po 30 let staro. Vzemimo, da se na enem oralu zemlje 450 dreves obraste, potrebuje se po tem takem za vsako četrto leto in za vsako živinče 0.32 oralov takega obraslega gozda.

Pri hostah, ki so bolj goste, je treba tudi več pro-

stora, a to zatega del, ker šilovina, ako se sama trebi in čisti, veliko svojih spodnjih vej zgubi.

Ker nam je znano, da je v pepélu sprstenine (Humusasche), in sicer:

v 100 delih bukovega pepela	20 delov fosfornokisle soli,
v 100 „ topolovega pepela	16.75 delov „ „
v 100 „ smrekovega ali hrastovega pepela	9.15 delov fosfornokisle soli,
v 100 „ leskovega pepela	12 delov fosfornokisle soli,
v 100 „ hrastovega pepela	4.5 delov „ „

in da se dobí na 1 oralu, na katerem stoji 1000 60letnih bukev ali pa hrastov, vsako leto po 500 centov odpadlega listja, — v šilovnatih gozdih pa, če je na oralu 800 po 60 let starih dreves, le 80 centov listja, se po tem takem naredí iz odpadlega listja v prvem primerljeji 50 centov, v drugem pa 20 centov sprstenine, to je, dobre rodovitne prstí. Na vsaki cent rodovitne prstí pa pripada ravno toliko delov fosfornokisle soli, kakor je bilo zgorej omenjeno, in ta bi bila gotovo gozdu na veliko korist, ako se mu ne bi bila s pobiranjem nastilje odvzela.

Pruska, Bavarska in Saksonska vlada je v državnih gozdih nektere posebne prostore za pobiranje nastilje določila iz tega namena, da se pozneje vidi, kakošen vpliv ima nabiranje nastilje do gozdnih pridelkov. Dosihtal nam še pomanjkuje zanesljivih števil o gozdni statistiki, ki nam bi še bolj določno in na tanko izkazale, da je v takih gozdih, koder se nastilja pobira, listja in lesá čedalje manj, in da se ravno s prepostim pridobivanjem nastilje našim gozdom največa škoda dela.

Tolikanj škodljivo kleščenje in rezanje gozdnega lesá ni se še prav nič premenilo niti z določbo §. 12. gozdne postave od 3. decembra 1852. l., niti z naredbo Tirolskega ravnateljstva od leta 1851., in našim gozdom se godí še v eno mér ravno tako, kakor o času cesarice Marije Terezije, ki je bila prva, da je dala za ohranitev gozdov zeló hude in ostre kazenske postave. Al postave same ne naredé zadosti podučenega in izobraženega ljudstva, zato jih je težko izpeljati, posebno če ne dovolijo ljudém vsega, česar oni želijo.

Nastilja, ki se z grabljami grabi in ki obstoji iz listja, iglovja in mahú, ni ravno tako škodljiva, po okoliščinah še celó koristna, ako se le prav pri tem delu ravná. Ako v smrekovih gozdih mah, v bukovih pa listje zemljo preveč na debelo pokriva, da potem bukovo seme, ki leží po tleh, gñjije in prstení, kar na nov zárod in pomlajenje gozdov mnogo kvara dela, treba je, da se mah in listje iz takih gozdov pograbi in pobere. Da se pa to le vsakih 5 do 6 let zgoditi smé, ker bi drugače zemlja preveč opešala in svojo rodívno moč zgubila, tega mi ni treba posebej omenjati, ker je samo po sebi dovolj znano. Tam, koder se rsje po gozdih seče, s katerim se ne poberejo le korenine te bohotne rastline, marveč čestokrat tudi zgornja rodovitna prst, postanejo gozdi popolnoma nerodovitni, na zadnje pa še mah onemoglo zemljo na vse strani prepreže in pokrije.

Naša Kranjska je gotovo lepa dežela, ki ima mnogo lepih gozdov, ktere pa nekteri gospodje iz svojega vzvišenega stališča krog zelene mize vse drugače vidijo, nego so v resnici; — zarad tega bi pa bilo tudi odveč, ako bi jih še dalje v svoje varstvo jemali.

Bog daj, da bi bilo z našim golim in pustim Krašom kmalu na boljsem!

(Oglas našim konjerejcem.) Kdor ima lepega žebca Pincgavskega rodú, za pleme sposobnega, naj ga pripelje na ogled ali v Kranj 3. dne sušca (pred hišo okrajne gosposke) ali v Ljubljano 8. dne sušca (v živinozdravnišnico) dopoldne ob 11. uri. Deželna komisija ga bo kupila, če jej bo všeč.